

4

КВІТЕНЬ
1968

**ДОШКІЛЬНЕ
ВИХОВАННЯ**

Виховання у дітей сумлінного ставлення до своїх обов'язків

У «Програмі виховання в дитячому садку» ставляться завдання: виховувати у дітей любов і інтерес до праці, вчити сумлінно виконувати трудові обов'язки. Особливо важливо навчити цього дітей підготовчої групи, які незабаром підуть до школи. Якщо в дитячому садку вони навчатися старанно виконувати свої трудові обов'язки, сумлінно ставитися до своїх завдань, то і в школі дотримуватимуться цієї звички.

А. С. Макаренко вказував, що від природи всі люди мають приблизно однакові трудові дані, але в житті одні вміють виконувати роботу краще, інші — гірше. Ці різні трудові якості не даються людині природою, а виховуються в ній протягом її життя, а особливо змалку.

Коли спостерігаєш за всіма дітьми, то бачиш, що одні акуратно складають свій одяг, гарно прибирають іграшки після гри, старанно малюють, ліплять тощо, інші ж роблять це неохоче, доручення виконують абияк. І якщо така звичка виробиться у дитини, то це даватиметься взнаки протягом усього життя.

Що ж заважає цим дітям старанно трудитися?

Особливо мене цікавили дошкільнята, які лінувалися й ухилялися від своїх обов'язків. Я часто задумувалася: якщо ці діти звикнуть нічого не робити або робити абияк, то так і в школі ставитимуться до навчання. А навчання — наполеглива праця, яка вимагає значних зусиль.

Спостерігаючи за дітьми, з'ясувала деякі причини цих лінощів. По-перше, до цього призводять помилки у вихованні дітей. Дехто з бать-

ків вважає, що їхня дитина мала, щоб залучати її до праці або виконання будь-яких трудових обов'язків, тоді як у 6 років вона вже повинна вміти виконувати посильні доручення. Якщо дитину часто залучати до праці, у неї виховуються зосередженість, працьовитість, вдосконалюються трудові навички, вона радіє зі своїх успіхів і досягнень, у неї виникає бажання трудитися. Дитина ж, яка ніколи не бралася за працю, не хоче за неї й братися.

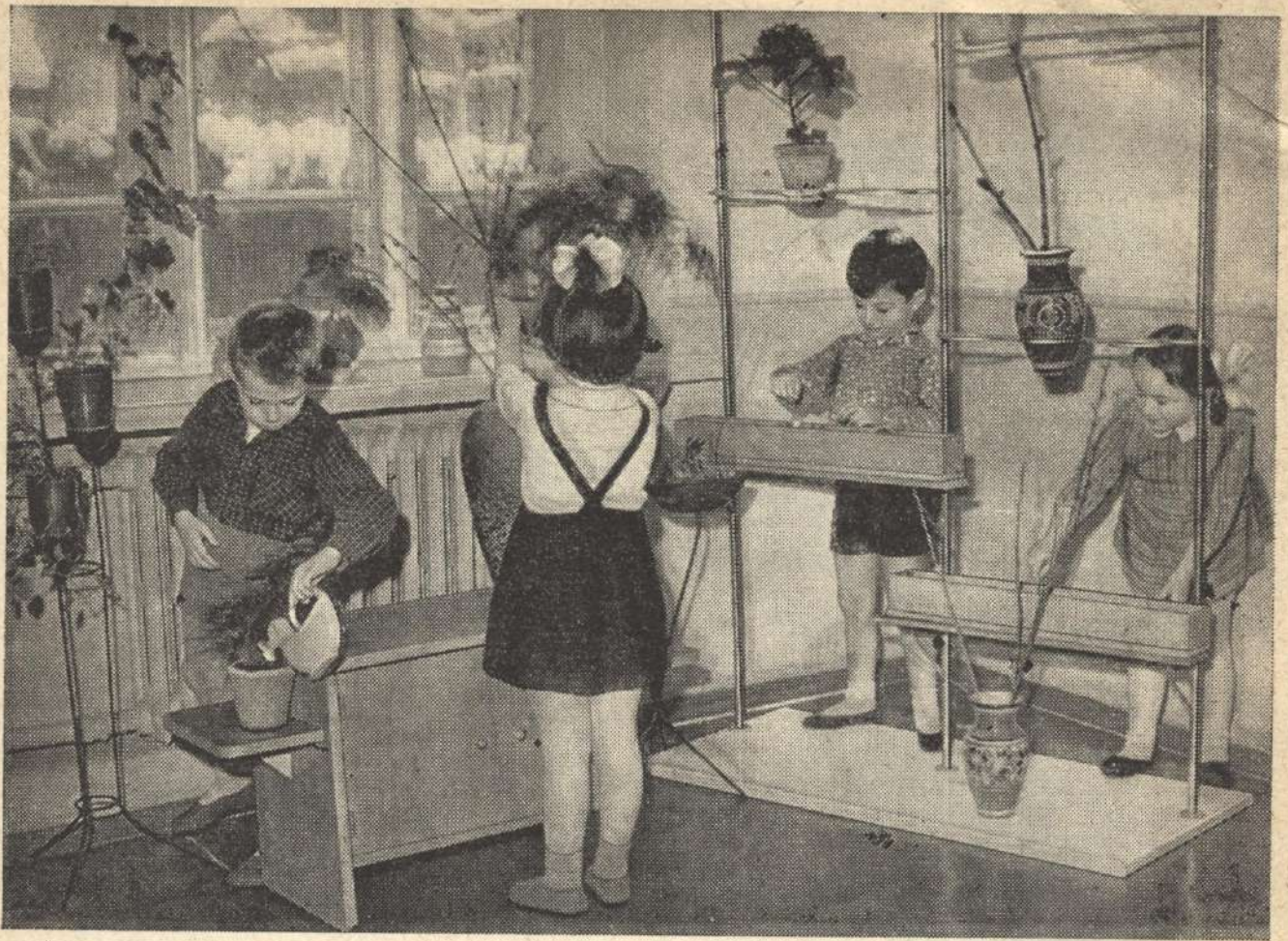
Деякі батьки все роблять за дітей. Цілком зрозуміло, що залучити таку дитину до праці важко, а тим більше, вимагати, щоб вона зробила її якісно.

— Валерику, зашнуруй і позав'яжуй мені черевики, а за це я тобі дам цукерок і горіхів, — каже Володя. — Хіба ти не вмієш зав'язувати, що просиш Валерика? — питаю. Хлопчик почервонів: «Я вмію, тільки не хочу».

У розмові з батьками з'ясувалось, що у Володі дві бабусі, які занадто опікають його. І хлопчик розлінувався.

Льоня не вмів зав'язувати шнурки і завжди просив, щоб йому допомогли. Я показувала йому кілька разів, як їх зав'язувати, але він все просив товаришів. Діти почали відмовляти: «Ми навчилися — і ти навчись, скільки тобі будемо зав'язувати». Коли я перевірила, як Льоня зав'язує, то виявилось, що він вміє це робити, але лінується. І в цьому винна була бабуся, яка годила своєю онукові і все за нього робила.

Толя любив тільки бігати, все інше його не цікавило. Виявилось, що батьки відпускали хлопчика бігати на вулицю, щоб він їм не зава-

Люблять діти свій куточок природи.

жав. Толя приходив з вулиці і зразу лягав спати. Після бесіди з батьками і певним спрямуванням у його вихованні він став серйозніший, організованіший, зосередженіший, почав краще малювати, конструювати та виконувати різні доручення.

За Ігоря теж усе робить мама. І тому, коли йому доводиться братися за якусь справу, він розгублюється, стає безпорадний і плаче, що не вміє справитися з завданням, що руки в нього не так рухаються.

Дитина, не привчена до праці, не хоче й трудитися. Вона боїться трудових зусиль, розгублюється перед дорученою справою і не знає, як підійти до неї, навіть, якщо вона легка і зовсім проста. Така дитина не вміє переборювати труднощі, не знає, як досягти потрібних результатів, не відчуває задоволення і радості від досягнення своєї мети.

Дитина ж, яка звикла виконувати нескладну побутову працю, більш зосереджена, краще піддається вимогам режиму, вміє переборювати труднощі, до будь-якого доручення

ставиться вдумливо, діловито, не губиться і без вагань береться за справу, вона вміє досягти поставленої мети і відчуває від цього радість і задоволення. Думаю, що така дитина не розгубиться і в школі.

Причиною поганого виконання завдань можуть також бути й такі індивідуальні особливості дітей, як соромливість, несміливість, інертність. Такі діти відчувають непевненість у своїх рухах та діях, часто розгублюються при товаришах, не можуть почати справу і тому неякісно її виконують. Погано справляються з завданням і діти з погано розвиненою пам'яттю, бо їм важко запам'ятати послідовність дій, щоб виконати доручену роботу.

Дитина швидко й успішно виконує завдання, коли добре знає, як і в якій послідовності це робити. Наприклад, щоб виготовити паперову іграшку, треба вміти правильно й акуратно скласти папір у певній послідовності, де потрібно, зробити надрізи, правильно скласти надрізані кінці і склеїти, щоб вийшла іграшка. Крім цього, треба вміти

користуватися ножицями, акуратно намазувати клеєм певні місця і склеювати. Якщо дитина знатиме всі ці дії, від неї можна вимагати якісного виконання, і вона швидко справиться з цією роботою. Але якщо дитина не знає хоча б одну з цих дій, вона вже не зможе не тільки якісно, а й взагалі правильно її зробити.

Спочатку треба навчити дитину виконувати всі дії в певній послідовності, виробити в неї потрібні вміння та навички і вимагати якісного їх виконання.

Велика збудженість теж заважає дитині бути зосередженою, уважно слухати пояснення і робити так, як навчають.

Діти, які хворіють, відстають у навчанні, і набуті ними навички часто руйнуються, тому з ними потрібно працювати додатково.

Поставивши завдання виховати у дітей сумлінне ставлення до своїх обов'язків та доручень, налагодила зв'язок з батьками, які недостатньо залучають дітей до праці вдома, проводила бесіди, переконувала їх в тому, що дітям необхідно брати участь у посильних домашніх справах, виконання яких повинно стати за їхній щоденний обов'язок.

Провела консультації для батьків, діти яких були несміливими, інертними або збудженими, пояснювала їм, на що треба звернути особливу увагу. Так, соромливим і інертним потрібно давати більше вправ з того виду діяльності, яку вони невпевнено виконують. Потрібно переконати дитину, що вона вміє робити не гірше за інших, упевнити її, що вона справиться з завданням. Інертних треба вчити швидко виконувати свої доручення. Домовилася з батьками, що вони цікавитимуться діяльністю дітей, розпитуватимуть їх, що робили в дитячому садку, і щоб діти показували їм, що і як вони навчилися робити. Ось мама запитує Люду, що вони сьогодні робили в дитячому садку. Дівчинка відповідає, що вчили літеру Ш та виготовляли стільчик для ляльки. Мати пропонує Люді взяти газету і знайти там п'ять літер Ш, а потім зробити такого ж стільчика для

своєї ляльки Тані. Так дівчинка вправляється в умінні виготовляти стільчик і краще запам'ятовує літеру Ш.

Знання індивідуальних особливостей кожної дитини дає змогу відповідним чином впливати на неї. Наприклад, соромливих дітей я заохочувала діяти більш впевнено, доводила, що й вони зуміють виконати своє доручення, як і всі інші діти.

Гена хотів навчитися гарно малювати, але йому заважала несміливість, невпевненість. Він міг тихенько забрати додому кращий малюнок іншої дитини. Пояснила йому, що так робити негарно, треба самому навчитися добре малювати. Почала допомагати йому в цьому. Після кількох показів та пояснень Гена намагається малювати краще, але йому ще не вистачає сміливості. Ось треба намалювати ялинку, а він боїться починати, щоб не зіпсувати малюнок, дивиться, як починають інші. «Гено, малюй, ти ж умієш малювати дерево, стовбур ялинки малюється так само, тільки гілки опущені вниз»,— кажу йому. Гена береться малювати. Хвалю добре виконану роботу перед всім колективом.

Збудливим дітям вказувала на їхню поспішність, зауважувала, що поспішаючи зробити, вони погано виконують завдання.

Даючи на занятті новий, досить складний, матеріал, застосовувала поетапний зразок, здебільшого під час конструювання з паперу та аплікації. Так, для виготовлення коробочки даю зразок викройки і зразок початку склеювання, бо деякі дошкільнята, доки зроблять викройку, забувають послідовність її складання і склеювання. Коли ж вони добре засвоять процес виготовлення коробочки, поетапний зразок уже не буде їм потрібен.

Важливо також, щоб під час пояснення діти були уважними, бо увага — «єдині ворота душі», через які входять знання, говорив К. Д. Ушинський. Якщо її немає, то ніякі найкращі методи навчання не будуть ефективними і вихователь не доб'ється від дітей якісного виконання завдань.

Я прагнула виховати у дітей сумлінне ставлення до будь-якої справи: старанно одягтися, вмитися, бути охайним з книжками, іграшками тощо, домагалася, щоб на заняттях вони добре виконували свою роботу, старанно трудилися і були уважними. Так, під час малювання зосереджувала їхню увагу на тому, щоб акуратно штрихували, не виходили за лінії, не поспішали, а то будуть нерівні штрихи. Якщо робота була неякісно виконана, пропонувала дитині виправити свої помилки: краще заштрихувати, порівняти лінії, вдруге намалювати охайніше, краще. Дошкільнята дотримувалися моїх порад, виправляли свої малюнки. Періодично всі малюнки розглядали разом з дітьми. Вони вносили свої зауваження та пропозиції, вказували на помилки, хто з дітей їх допустив, відзначали, хто намалював найкраще. Аналізуючи роботи своїх товаришів, дошкільнята вчилися контролювати й оцінювати власну роботу, бачити, що не так намальовано чи сконструйовано, зразу ж виправляли свої помилки.

Щоб діти якісно виконували завдання, часто вдавалася до змагання, говорила, що хто найкраще намалює, наклеїть, того роботу помістимо на виставку, щоб всі дивились і вчилися так малювати. І тоді дошкільнята старанно працювали, бо кожен хотів намалювати якнайкраще.

Велику роль у якісному виконанні дітьми свого доручення відіграють розуміння його важливості і зацікавленість ним.

Яскраві кольори завжди привертають увагу дітей, тому на заняття я добирала зразки яскравих кольорів. Такий зразок викликає у дітей радість, бажання намалювати і собі такий самий. Пропоную їм намалювати його, пояснюю, як це зробити, і вони охоче починають працювати.

Якось дітям важко було намалювати кленове листя, та коли я з ними розглянула кілька різноколірних осінніх кленових листків, вони з цікавістю взялися за роботу і досягли непоганих результатів.

На мою думку, при виконанні

будь-якого завдання треба прагнути, щоб діти зробили його якісно, нехай зроблять вони менше, але добре. Якщо деякі діти хворіли і тому не засвоїли певних навичок, то краще дати їм таке завдання, яке вони могли б якісно виконати, і поступово навчати їх цих навичок, а не пропонувати відразу робити те, чого вони ще не вміють, бо кілька разів неякісно виконане завдання наводить дитину на думку, що робити його можна як-небудь, внаслідок чого виробляється звичка працювати абияк, і дитина навіть не намагається зробити щось краще. Коли вихованець вміє виконувати задане, але лінується, ухиляється, то треба вимагати, щоб він все добре зробив.

Потрібно також було вирішити, яких же дітей опитувати, тих, хто підіймає руку, чи тих, хто воліє відмовчуватися. Якщо питаєш тих, які підняли руку, інші вважають, що їм можна займатися своєю справою. Коли ж питаєш тих, що не підіймають руки, чути скарги: «Я весь час підіймав руку, а спитали один раз». Здебільшого на заняттях я викликаю всіх дітей, нагадуючи їм: «Підіймати руку не треба, я буду питати всіх, а ви уважно слухайте і думайте, що відповісти. Коли хтось неправильно скаже, тільки тоді можна підняти руку, щоб виправити його помилку».

В школі з перших днів вимагається від дитини уміння мобілізувати свою увагу, бути готовою відповідати, помічати помилку товариша і виправити її, і до цього треба

Вихованці дитячого садка № 290
м. Харкова за роботою.

привчати дітей ще в дитячому садку.

До ліних дітей потрібен особливий підхід. На похвалу вони реагують мало, працювати не люблять. Тут, мені здається, потрібна тільки вимогливість: «Ти вже великий і повинен виконати те, що тобі доручили. Зробиш погано — будеш переробляти».

Сашко як-небудь вирізує іграшку, склеює і кричить: «Я уже зробив, іду гратися». Його зовсім не

цікавить, як він зробив, аби вважалося, що він зробив. Та коли йому довелося переробити її і так, щоб вона була гарною, то вдруге він уже не поспішав.

Потрібно повсякденно залучати дітей до праці, показувати їй користь, важливість і необхідність, виховувати у них бажання трудитися, сумлінно виконувати свої трудові обов'язки, допомагати одне одному і дружно працювати в колективі.

А. БАРБУКОВА,

вихователька дитячого садка № 52
м. Луганська

Навколишній світ і діти

Для розумового і морального виховання дітей багато важить ознайомлення їх з явищами навколишнього побуту і суспільного життя. На основі цього розширюється світогляд дитини, виховується повага до праці дорослих, любов до природи, до нашої Вітчизни.

У своїй роботі я повсякчас знайомлю вихованців з навколишнім життям, але особливу перевагу надаю знайомству дітей з природою. До того ж наш дитячий садок розташований поблизу невеличкої річки, чудового фруктового саду й великого парку ім. О. Пархоменка, а влітку діти завжди виїжджають на дачу, де вони з задоволенням відпочивають. З ранньої весни я часто воджу їх до саду, де ми спостерігаємо за розвитком бруньок на деревах, потім — за появою перших ніжно-зелених листочків, а далі — за пишним цвітінням. Всі були захоплені казковою красою убрання дерев, підбігали до них, розглядали пелюстки суцвіть, нюхали їх, стежили за бджолами і викукували: «Як тут чудово, як приємно пахне!»

За деякий час ми знову прийшли сюди і милувалися вже новою красою: земля була вкрита ніжним біло-рожевим килимом з пелюсток, аж ступати на нього було шкода. А згодом я показала дітям зелену зав'язь плодів, які з'явилися на місці квіток. Так вони довідалися про

послідовність у весняному періоді життя плодівих дерев.

Тут же, в саду, діти оглянули парники, подивилися, як росте в них розсада, як дорослі доглядають її. Ми милувалися рясною зеленню саду впереміж з першими квітками жовтих кульбаб. І часто, спочиваючи з дітьми на траві, я читала їм вірші про природу, розповідала казки.

Спостерігаючи за нашою річкою, малята теж побачили багато цікавого. Після повені їм було цікаво пускати човники й кораблики і дивитися, як далеко відносить їх вода. Велику радість викликала у дітей поява першої зеленої травиці, перших комахок, жучків, метеликів. Вони люблять спостерігати за пухнастими каченятами й гусятами, які так утішно й кумедно плавають по воді.

В саду ми часто слухали пташиний спів. З пронизливого свисту діти впізнають голос шпака, всі добре знають кування зозулі, вороняче каркання. На подвір'ї дитячого садка прикріпили шпаківні на деревах, годівниці, і малята спостерігали за галасливим життям пташок. Я ж розповідала їм про поведінку і звички різного птаства, про тих, хто відлітає в теплі краї і хто лишається зимувати тут.

Важливе значення у вихованні дітей має ознайомлення їх з пра-